

PREDNISTVO ZARJE je v Ljubljani, Frančiškanska ulica št. 8
tiskarna I. nadst. Uradne ure za stranko so od 10. do 11.
topoldne in od 5. do 6. popoldne vsak dan razen nedelj
in praznikov. Rokopisi se ne vračajo. Nefrankirana pisma se ne
sprejemajo.
VARNOSTNA: celoletna po pošti ali s pošiljanjem na dom za
Avstro-Ogrsko in Bosno K 21-80, polletna K 10-80, četletna
K 5-40, mesečna K 1-80; za Nemčijo celoletna K 26-40; za
ostalo inozemstvo in Ameriko celoletno K 36-.

Posamezne številke po 8 vin.

ZARJA

ZARJA izhaja vsak dan razen nedelje in praznikov
ob pol 11. dopoldne.

UPRAVNISTVO se nahaja v Selenburgovi ulici št. 6, II. in
uraduje za stranke od 8. do 12. dopoldne in od 3. do 7. zvečer
Inserati: enostopna pettivrstica 30 vin, pogojen prostor, poslana
in reklame 40 vin. — Vredn. prejema upravnistvo.

Nefrankirana ali premalo frankirana pisma se ne sprejemajo
Reklamacije lista so poštne proste.

Stev. 426.

V Ljubljani, v torek dne 5. novembra 1912.

Leto II.

Bolgari v strašni bitki pri Ljule Burgasu vnovič porazijo Turke.

Ljule Burgas, Čorlu, Baba Eski, Bunar Hisar zopet v bolgarskih rokah. — Turčija želi posredovanja velesil. — Grki zavzamejo Jenidže. — (Glej Zadnje vesti.)

Vojna na Balkanu.

AVSTRO-OGRSKA IN BOJ NA BALKANU.

(Od našega posebnega dopisnika.)

Belgrad, 31. oktobra.

Avstro-ogrski kolonijalna politika je napredovala izključno na Balkan. Ta država nima nikjer v tujini kolonij, zato vpira vse svoje poglede na Balkan. Okupacija in aneksija Bosne in Hercegovine sta važna in odločna koraka v avstro-ogrski imperialistični politiki. Toda niti Bosna in Hercegovina ni cilj te politike, kakor tudi ni novopazarski Sandžak, gotove dele Al-
osvojitve vzhodnih trgov za avstrijsko trgovino. In pred sedanjo balkansko vojno so smatrali samo za vprašanje časa, ko zasede monarhija novopazarski sandžak, gotove dele Albanije itd.

Ampak boj balkanskih držav proti Turčiji, zmagovalen za prve, uničevalen za drugo, je zabil razvoj balkanskih homotij v drugo smer. Dele Turčije, na katere je pohlepno obračala oči monarhija, sta zasedli Srbija in Črna gora. Ampak vzlic temu se avstro-ogrski monarhija ne more odreči svojim aspiracijam v prejšnji Turčiji, pa naj je to bilo v tej ali oni obliki. Razmotrivanje vprašanja, ki se zdaj poraja, nas povede do alternative: ali bodo velesile zavržile zmagovalne balkanske države, ali bodo balkanske države jamčile Avstriji razne gospodarske koncesije, ki bi jo zadovoljile. Nemožno je danes vedeti, v koliko je vplivala Evropa, zlasti tripelantanta na pripravljanje za balkansko vojno. Vsa znamenja pa kažejo, da je boj izbruhnil proti volji Avstrije. Ampak ni mogla ničesar ukreniti proti, ker je v zelo nepovoljnem položaju in je osamljena v mednarodni politiki. Avstrija je v zvezi z Nemčijo, ki pa je ne more tako aktivno podpirati, ker se vsled svoje uspelosti z Anglijo ne more zameriti Rusiji, Italiji pa je danes dovolj izmožgana, pa ji tudi ni ravno mnogo do podpiranja Avstrije. Graf Berchtold je poskušal srečo v Bukarešti in v San Rossumu, ampak ne tu ne tam ni mogel doseči tistega uspeha, ki bi bil Avstriji potreben, da bi mogla delati na Balkanu, kar bi hotela. In to so pravi razlogi, zakaj je morala Avstrija dovoliti, da Srbija in Črna gora prevzameta Sandžak, Staro Srbijo in dele Albanije.

S tem je spojeno vprašanje: ali ostanejo balkanske države v ozemlju, ki so ga osvojile, ali ukrenejo kaj drugega? Tu ima besedo Evropa, ki je izprva oznanjevala, da balkanske države nimajo pričakovati osvojitve zemlje potom vozne. Ampak nenadejani uspehi balkanskih zaveznikov danes ne dovoljujejo niti pomisleka, da bi ti zapustili osvojena ozemlja. To mnenje začena prevladovati tudi v inozemskem mednarodnem časopisju, celo v avstrijskem. Medtem pa govori poluradno glasilo srbske vlade »Samouprava« take besede Evro-

pi: »Če bo XX. stoletju usojeno, da zapiše v svoje anale tudi ta sramotni madež, da se divgne civilizirani, krščanski svet proti osvoboditeljem balkanskih kristjanov in da pripomore s svojo krščansko silo in kulturo poratek pod robski jarem balkanskih kristjanov — tedaj imajo balkanske države izvršiti poslednjo, najvišjo in najsvetjšo dolžnost: da padejo v borbi za svobodo, da izginejo vsi skupaj, preden krščanska in kulturna Evropa vnovič postavi in utrdi krvavo vladanje polmeseca na Balkanu...«

Tako pisanje vladnega glasila kaže, da je tudi za vladno še nejasno, kako bo stanje po boju, kak bo novi status quo, kaže pa tudi, da so vladni krogi odločeni, da ne zapuste osvojenega ozemlja na Turškem.

Če bo gotovo, da ostanejo balkanski zavezniki v osvojenem teritoriju, potem je možno samo drugo: da se dajo Avstriji gotove gospodarske koncesije, ki se jih ta ne odreče, ker je osvajanje trgov na Balkanu njeno življenjsko vprašanje. In že kaže, da se razvijajo stvari v tej smeri. Avstrijsko časopisje in zlasti poluradna »Neue Freie Presse« ter »Pester Lloyd« piše o nevzdržnosti status quo-a, in prva se že laska »Samoupravi«, ki piše, da ima Avstrija naravne interese na Balkanu, da ji pojde v tem oziru Srbija na roko in da želi živeti v prijateljstvu z Avstrijo.

Pisanje vladnih glasil na eni in na drugi strani se giblje v smeri, da bi utegnili Avstrija priznati po boju ustvarjeno stanje, zato pa bi dobila ugodno carinsko pogodbo s Srbijo in Črno goro, ki bi ji jamčila gotove gospodarske ugodnosti. Ni jasno, kako se utegnejo stvari razvijati, ker bodo o tem odločile velesile in odnosi med njimi. Ampak po pisanju avstrijskega in srbskega vladnega časopisja utegne že danes priti do novih sklepov. Da velesile same še niso na jasnem, kaj naj ukrenejo na Balkanu, ker jih je iznenadil razvoj vojnih operacij, kaže tudi dejstvo, da se nahaja Avstrija v neprestani mrzlični hitri in da zbira v Bosni vedno več vojaštva.

Vprašanje nevtralnosti Avstrije do vojne na Balkanu, ki se še ni doseglo, kakor tudi njene pogodbe z balkanskimi zavezniki, je zdaj najvažnejši del vprašanja: vojne ali miru na Balkanu.

Zato ima proletarijat razlog, da opozori Avstro-Ogrsko, da nima ničesar iskati na Balkanu, da se ne sme preliti kri proletariata in da mora monarhija težiti za ohranitvijo miru. To so v najodločnejšem tonu izrekli naši avstrijski sodrugi v delegacijah in v državnem zboru, a z ozirom na današnje stanje in eventualno možnost avstrijskega nagajanja balkanskim zaveznikom so še dodali: »Avstriji ni treba in ne sme igrati vloge sultanovega žandar-
ma!«

Proletarijat Avstro-Ogrske, do zadnjega moža, se mora izreči za mir, kakor se izreka proletarijat ostale Evrope in kakor se je proletarijat balkanskih držav.

MANIFEST INTERNACIONALE.

Mednarodno socialistično tajništvo izraža svoj najgloblji gnev nad klanjem, ki se uprizarja sedaj na Balkanu in izraža balkanskim socialistom hvalečno priznanje za junstvo in načelno zvestobo, ki jim je dala moč, da so spričo najtežavnejših okoliščin protestirali proti vojni. Izjavljamo, da se za opravičeni zahtevami balkanskih narodov po narodnostnem zedinjenju in samoupravi in za strem-
ljenjem zdrobiti dosedanje poniževalno stanje vazalske odvisnosti od Rusije in Avstrije, skrivajo interesi dinastij in pohlep kapitalistov. Ne interesi delavskih razredov, marveč interesi kapitalistov in balkanskih knezov so bili odločilni za politično izpremembo po vojni. Interesi delavskih razredov, ki vsebujejo tudi samoupravo narodov, ne zahtevajo vojne, temveč postopen razvoj in demokratizacijo balkanskih držav — vstevši Turčijo. Le po tej poti bi se lahko doseglo toliko ljudskih svobod, ne da bi se naščuvalo ljudstvo zoper ljudstvo, brez gospodarskega poloma in prelivanja krvi, kolikor jih je pri obstoječih razme-
rah snoli mogoče doseči.

Kapitalistični in državni interesi so bili nezdržljivi s to metodo osvoboditve balkanskih narodov; zato je bila vojna neizogibna in za vse vojne grozote so odgovorni oni vladajoči razredi. Razen tega nosi tudi ruski absolutizem težko krivdo, ki že od nekdaj izrablja narodnostno stremiljenje balkanskih narodov, da črpa iz njihove krvi moč, kakor jo črpa v lastni de-
želi iz krvi svojih narodov.

Krivde obtožujemo tudi evropske kapitalistične velevlasti, ki so s svojim pohlepom in svojo brutalnostjo, s svojimi nasilstvi in nezvestobami v Maroku, v Bosni in Hercegovini, Tripolitaciji in Perziji izdajalsko ovirale vsako stremiljenje po prereditvi Turčije kakor tudi z vzajemno jero med intrigami carizma in pohle-
pom avstrijske države pospeševale nastanek vojne.

Ta konflikt lahko porodi vsak trenotek grozote svetovne vojne.

Dolžnosti vseh proletarcev, vseh strank internacionale, so v tej uri večje kakor kdaj poprej. V otožnem svitu dogodkov se morajo razjasniti tudi najzaostalejšim globoki vzroki tega režima negotovosti, brutalnosti in ropu, ki razmesarjajo svet. Iz tega vstaja dolžnost proletariata, zastaviti vse svoje moči, da se pospeši uresničitev socializma, ki bo edini vse medsebojne odnose narodov trajno in trdno postavil na temelj poštenosti, dočim so danes izročeni ti odnosi kapitalistični anarhiji, pohlepu visoke finance, šovinistični bla-
znosti, kovarstvu diplomacije in nasilstvu re-
akcije

Nujno potrebno je, da se razredno zavedni proletarijat vsakemu poizkusu razširiti to vojno ter vsaki zainteresirani in sebični inter-
venciji, ki bi hotela razširiti vojno, z vso silo postavi po robu in da nastopi proletarijat proti politiki, ki pripravlja vojno, z vso močjo svojih organizacij in s krepkimi manifestacijami. Socialistični proletarijat mora z največjim poudar-
kom povzdigniti svoj glas in s svojim ravnanjem pričati, da se ne da izrabljati za politiko sirovih in krvavih konfliktov.

Da bosta protest in akcija proti vojni tem-
bolj enotna in učinkovita, je sklenilo med-
narodno socialistično tajništvo, da skliče izre-
den mednarodni kongres.

Najboljša priprava za kongres je sistematična in intenzivna agitacija vseh socialističnih in proletarskih organizacij proti onim elemen-
tom, ki so zakrivilili zločin vojne.

Skoraj gotovo bo bližnja bodočnost sta-
vila na vse socialistične in proletarske orga-
nizacije največje zahteve. Ne dvomimo, da
bodo tudi v najtežavnejših okoliščinah vztra-
jale naše organizacije z onim pogumom, ki smo
ga tako občudovali pri sodrugih, ki stoje v sre-
dišču konflikta.

Vlade naj nikar ne pozabljajo nevarnosti,
ki jih lahko užge igra z ognjem, in naj pomi-
slijo, da ta ogenj oplameni lahko ves kapita-
listični svet.

Boj vojni! Živela internacionala!

OPIS BITKE PRI LOZENGRADU.

»Times« prinašajo naslednje poročilo o
turškem porazu severno in severozapadno
od Lozengrada od turškega očividca: V noči
na ponedeljek 21. oktobra je taboril tretji tur-
ški armadni zbor okolo Lozengrada. In sicer
sedma divizija pod poveljstvom Hilmi bega
desno blizu vasi Skopo, v središču je bila di-
vizija sestavljena iz čet devete divizije in re-
ditskih bataljonov s Hassana Izzet pašo na čelu
in na levi strani osma divizija, ki ji je povelje-
val Fuad Ziad beg. Korni poveljnik je bil Mah-
mud Muktar paša. Glavni stan vse vzhodne
armade je bil pri Kavakliju, južno od Lozen-
grada. Na našem levem krilu smo domnevali
zbor Omarja Javer paše in dalje proti vzhodu
drugi armadni zbor pod poveljstvom Sefket
Torguta in četrti armadni zbor pod Ahmet Abu-
kom. Dobili smo nalogo, da gremo Bolgarom
nasproti, ki so prekoračili mejo na različnih
kraji in ki so nekaj naših mejnih straž po-
tisnili nazaj. Vse bi se bilo dobro izteklo, da
niso imele naše dopolnilne čete očividnih tež-
koč. S trdnim zaupanjem smo pričakovali bitko.
V torek zjutraj se je jel pomikati ves armadni
zbor; desno krilo je podilo pred seboj Bolgaré
in je doseglo skoraj Erikler, a je imelo večje
izgube kakor pa čete v središču. Zlasti dve
kompaniji, ki sta naskočili bolgarsko pozicijo
v bližini Eriklerja, sta bili skoraj popolnoma
uničeni od streljav sovražnih strojnih pušk. V
središču in na levem krilu je bil boj artiljerije;

A. K. GREEN:

Sosedov dom.

(Dalje.)

— To si samo domišljujete — je ljubez-
nivo nadaljeval gospod Gryce. — Toda ne po-
znate me, ljubo dete. Prepričali se boste, da
Vam lahko pomagam. — Pri teh besedah je
potegnil iz žepa zavojček in ga odvil pred za-
čudenimi očmi bolnice. — V svoji zmedenosti
ste včeraj pozabili te prstane v mestu, v
Disarni mojih znanecv. Ker so zelo dragoceni,
prinesel sem jih nazaj. Ali ni prav tako, ljubo
dete?

— Ne! Ne! — Sedla je in glas se ji je tre-
sel strahu in groze. — Ne maram jih več. Tudi
gledati jih ne morem. Saj niso moji. Naj bodo
njihovi.

— Njihovi? Koga menite? — je vprašal
gospod Gryce priliznjeno.

— Van... Van Burnamove. Ali se ne
imenujejo tako? Ne zahtevajte, da govorim o
tem. Saj sem tako bolna. Vzemite prstane proč,
prosim, vzemite jih proč.

— Rad, ljubo dete, prav rad. — Glas de-
tektiva je bil prav očetovski, resnično odkri-
tosrčen in nežen. — Odneseš jih. Kateremu
izmed bratov naj jih oddam? Franklinu ali Ho-
wardu? — Obe imeni je izgovoril nekam bo-
ječe.

Mislila sem si, da gotovo odgovori na te
ljubeznive besede. Ali vkljub hudi mrzlici,
vkljub velikanskemu razburjenju se je vendar
popolnoma obvladala. Pogledala ga je pomen-
ljivo, da je bil skoro ganjen, nato je zajecjala:
— Vseeno mi je. Ne poznam nobenega iz-
med njih. Vendar pa mislim, da gredo prstani
Howardu.

Sledil je daljši molk. Gospod Gryce je ner-
vozno trkal z dlanjo po kolenih. Končno je pri-
domnil:

— Vi torej mislite tega, ki je zadrž? Onega

drugega, Franklina, kolikor mi je znano, poli-
cija še ni nadlegovala.

Njeni ustni se nista zganili.

Čakal je.

Se vedno nikakega odgovora.

— Če ne poznate nobenega izmed bratov,
zakaj ste oddali prstane v njuni pisarni?

— Izvedela sem njuni imeni in pot v njuno
pisarno. Sedaj se mi zdi vse to, kakor sanje.
Prosim, o prosim! Ne izprašujte me dalje, go-
spod doktor! Ali ne vidite, da tega ne prene-
sem?

Nasmehnil se je in ji pogladil roke. — Vi-
dim, da trpite — je priznal. — Ali prisiljen sem,
da Vas mučim, da Vas potem oprostim vseh
skrbí. Če bi mi le vse povedali, kar veste o
teh prstanih.

Strastno je obrnila glavo v stran.

— Morda se mi posreči, da Vas potem
ozdravim in zopet osrečim. Povejte mi le, v
kakšno žaloigro ste zapleteni vsled teh prsta-
nov.

Stresla se je.

— Znano Vam je menda, da so ti prstani
last umorjene gospe Van Burnamove.

Vnovič se je stresla.

— Kako ste dobili, ljubo dete, te prstane?
Nič več ni rila z glavo v blazino, le zaše-
petala je. — Tam sem bila.

To smo že vedeli. In vendar je bilo strašno
to priznanje iz otroških, nedolžnih ust. Pa še
strašnejše so bile besede, ki jih je izustila v pri-
hodnjem trenutku, kot da jo sili vest, da se
otrese težkega bremena.

— Prstane sem vzela. Nisem mogla dru-
gače. Ali obdržala jih nisem, Nisem tatica, go-
spod doktor. Karkoli naj se mi očita, ali tatica
nisem!

— Da, da, to vem. Ampak zakaj ste vzeli
prstane, ljubo dete? Kaj ste delali tam v hiši
in s kom ste bili tamkaj.

Zganila je rameni in ni odgovorila.

— Ali mi nočete tega povedati? — je de-
jal prošeče.

Se kratak molk; potem je sledil rahel:

»Ne!«

Gospod Gryce je vzdihnil. Njegova naloga
je bila težja, nego si je mislil.

— Gospodična Oliver — je dejal — znano
je o tej nesrečni zadevi več, nego si mislite. Iz-
prva ni nihče slutil, ali zdaj je gotovo: mož, ki je
spremljal nesrečno žensko v hišo, je Franklin
Van Burnam.

Čulo se je le ihtenje.

— Ali veste, da je to resnica, gospodična
Oliver?

— O, zakaj vprašujete? Stokajoča se je
obrnila v postelji in mislila sem, da bo de-
spod Gryce iz sočutja prenehal z vprašanji.
Ali detektiv so trše narave kakor »stare de-
vice«. Videti je bil precej potr, vendar je iz-
praševal dalje.

— Ljubo dete, le odkrita želja, da Vam
pomagam, me sili, da Vas mučim z vprašanji.
Ali niste Vi tista ženska, ki je opolnoči stopila
z onim možem v hišo Van Burnamovih?

— Da, sem.

— O polnoči?

— Da.

— In z onim možem?

— Tišina.

— Odgovorite vendar, gospodična Oliver.

— Tišina.

— Torej je bil Franklin z Vami v ho-
telu D?

Zakričala je na ves glas.

— In Vam je Franklin nasvetoval, da si
naročite pri Altmanu novo obleko in perilo?

— Oh! — je zavpila.

— Zakaj bi torej ne bil oni mož, ki Vas
je peljal k pralnici Kitajca in pozneje v hišo
v Glamercy Park?

— Vse že veste — je stokala. — Vse
veste!

— Zločini na tem svetu ne ostanejo dolgo

prikriti, gospodična Oliver. Polcija ve vse, kar
ste storili od trenutka, ko ste zapustili hotel D.
Zato imam sočutje z Vami in bi Vam rad po-
magal, da se izognete posledicam, ki Vas uteg-
nijo zadeti, ker ste bili navzoči pri zločinu.
Saj vi ste bili le priča, ne sokrivka. —

— Oh! — je vzkliznila napol neprosto-
voljno — če bi mi le hoteli pomagati, da ne bi
bila zapletena v to zadevo. Ko bi mi pomagali
ubežati!

Ali gospod Gryce ni bil mož, ki bi jo bil
vzpodbujal k podobnim načrtom.

— To mi je nemogoče, gospodična Oliver.
Vi ste edina oseba, ki lahko izpove o zločinu.
Tudi če bi Vas pustil ubežati, bi Vas policija
v tem ovirala. Zakaj mi torej nočete povedati,
kdo Vam je potegnil iglo iz klobuka in —

— Molčite! — je rekla mučenica. — Mol-
čite! Vi me umorite! Tega ne zdržim, še zblaz-
nim, če boste nadaljevali o tem! Pred seboj
vidim zopet vso grozoto. Za božjo voljo, mol-
čite!

Zdaj ni igrala komedije; v smrtnem strahu
je prosila milosti. Detektiv je bil nad tem iz-
bruhom, ki ga je sam povzročil, zelo prestra-
šen in dolgo ni mogel ničesar izustiti. Toda pri-
silila ga je potreba, da se izogne novi zmoti in
da zastavi glavno vprašanje o krivdi.

— Veliko žensk je že tako ravnalo kakor
Vi. Mislim namreč, da ste se prostovoljno žrt-
vovali za krivca, ki Vam je bil drag. Ali ta žrt-
tev Vam ne bo nič hasnila, gospodična Oliver,
resnica pride vendar na dan. Zaupajte se meni,
ki Vam želim dobro in Vam hočem pomagati z
dobrimi nasveti.

Toda ona ni hotela o tem ničesar vedeti.
— Nihče me ne razume, niti sama sebe
ne razumem! Vem le to, da se moram varo-
vati vseh ljudi in da ne smem imeti do niko-
gar več zaupanja. Ničesar več ne povem. Obr-
nila se je proč od njega in zarila obraz globoko
v blazino.

(Dalje.)

zdelo se mi je, da je pri tem boju naša artiljerija v prednosti. Obe stranki sta bili zakopani in nista videli čez dan infanterije nasproti. Eno ali dve formirani sovražnikovi četi, ki sta se pokazali, so razkropili naši šrapneli. Ko je nastopila noč, je bilo naše središče obrnjeno s celotno proti Bolgarom ter oddaljeno nad poldrug kilometer od vasi Petra. Naše čete so bile razpostavljene po holmih okoli vasi Skupol (Eski Polos). V bojni črti smo imeli dva do tri bataljone. Ostanek divizije, korni štab in vojni tren so bili kot rezervna okoli vasi Petra.

Nekako eno uro, preden se je zazorila sredi, so zgrabili vojaki rediškega bataljona iz Afion Karahissarja, ki so bili v bojni črti, za orožje. Videli smo, da se proti njim pomikajo ljudje, slišali smo nekaj streliv in potem povleje: »Prenehajte z ognjem!« Kar je potem sledilo, to je še precej nerazjasnjeno. Nekateri so trdili, da so ljudje, ki se pomikajo proti nam, bolgarski dezertjerji ali pa Turki iz vzhodne Bolgarske, ki so bili uvrščeni v bolgarsko armado. Drugi so zopet trdili, da so to naši ljudje, katere je napodil sovražnik. Gotovo je le to, da je bilo naše gibanje prekinjeno. Strmeli smo še v temo, kar zaslišimo močno streljanje v neposredni bližini iz bolgarskih pušk. Izstradani vojaki, ki so šele pred kratkim bili uvrščeni in ki niso imeli dovolj oficirjev, so pobegnili takoj. Raznesla se je vest, da je bataljonski poveljnik izdal povelje: »Prenehajte z ognjem!«, da je svoje ljudi predal Bolgarom in v nekaj minutah je pobegnila skoraj vsa bojna četa k rezervi v Petri. Čete v Petri, kjer so zaslišale krik prednje fronte »Bolgari prihajajo!«, so začele divje streljati, ali pa v največji zmedenosti bežati. Begunci, ki so prihrumeli v vas Petra, so zmedli ves tren. Trenski vojaki so pričeli metati iz voz municijo in živež, da so olajšali vozo, divje so udrihali po konjih in zbežali. Tudi artiljerije se je polastila panika in niti ena ura ni pretekla, ko je bilo vse središče razkropлено. Panika je bila mnogo večja nego v terek, ko smo mislili, da se Bolgari umikajo. Beg je postajal vedno silnejši; majhne čete, ki so pogumno vztrajale, so Bolgari potolkli. Ko je napočil dan, so padali bolgarski šrapneli med begunce. Korni poveljnik Mahmud Muktar paša je brezuspešno pogovarjal begunce. Pred mojimi očmi se je ustrelil častnik, ko je trikrat zaman poskušal pridržati svoje ljudi. Artiljerija je pustila na begu med Petro in Lozengradom najmanj deset topov.

Ker se je med tem popolnoma zdanilo, sta levo in desno krilo turške armade pregledala položaj. Bolgari so stopili na mesto našega središča, ki je bil pobegnil. Nato je pobegnil del osme divizije na levem krilu in rediški batalion iz Angore sedme divizije z desnega krila. Ostanek sedme divizije se je častno umikal, bojujoč se za vsako ped zemlje in se je umaknil šele popoldne skozi Lozengrad v smeri proti Vizi. Korni poveljnik s svojim štabom se je umikal v isti smeri. Tudi del osme divizije se je umikal v lepem redu po stranskih potih v isti smeri. V Lozengradu je bila popoldne panika. Ljudje so bežali. Čete iz Baba Eski in gruča beguncov s civilisti so zastavili promet na železnici. Prišel sem v Kavakli, od kjer je že odšel glavni armadni stan, ubežali so telegrafisti, brzojav je bil prerezan. Iz Kavaklija sem opazoval bombardiranje lozengraskih utrd. Med Kavaklijem in Baba Eski so bile vse ceste zaprte z begunci. Vojaki so imeli sicer puške pri sebi, a plašči in steklenice za vodo so ležali naokoli. Oficirji so iskali svoje vojake, vojaki svoje bataljone, prevrnjeni trenski vzvosi so ležali preko ceste. V Baba Eski je bilo vse polno beguncov, med njimi tudi voljak iz vzhodnega kora. Povedal je, da je bila tudi pri tem koru panika, v katero je bila zapletena tudi divizija princa Azis Hassana. Turška kavalarija, ki je prišla v bolgarsko zagato,

je pomanjrala lastno infanterijo in princ je nato zaukazal umikanje, vsled česar je nastala panika. V Baba Eski sem sedel na vlak in se zbudil blizu Sajderja pod razvalinami voza. Nekateri so govorili o bombah, drugi so trdili, da je zavozil vlak v čredo ovac. Na vsak način, promet je bil ustavljen in korakali smo peš čez Sajder v Čorlu. Tukaj je vladal red in samozaupanje. Na našem vzhodnem krilu smo imeli okoli 1500 mrtvih. Števila ranjenecv ni mogoče določiti. Zaradi hitrega umikanja niso dobili Bolgari najbrže nobenega ujetnika. Ali največji del trena je bil izgubljen. Glavna škoda pa je bila izguba samozaupanja in naraščanje sovražnikovega poguma.

Strankin zbor avstrijske nemške socialne demokracije.

(Dalje.)

Ebert (Nemčija): Zdaj besni vojna furija, moritev na debelo terja ogromnih žrtev, kri proletarcev teče v potokih. Kak bo konec vojne, ne vemo. Ali se posreči, da jo omeje, ali ne rodi eventualna razdelitev plena zapletajev, ki ogroze mir v zahodni Evropi — vsega tega ne vemo; ampak izključeno žal ni. Ob tej priliki smem opozorjati, da je proletarij v Nemčiji s silnimi demonstracijami opomnil nemško vlado na to nevarnost in je zahteval z vso odločnostjo, naj bo Nemčija strogo nevtralna in naj po vsej svoji močosti vpliva na druge vesile v enakem smislu. Socialni demokratje v Nemčiji stojimo popolnoma na stališču, ki ga je pred dnevi zastopal naš častiti sodrug Adler v Bruslju. Na Balkanu nimamo ničesar iskati! Mednarodni proletarij je v tem vprašanju enega mnenja. Z vsemi silami moramo zabraniti, da goreča baklja vojne ne zapali zahodne Evrope. Vojnemu hujskanju gospodujočih, plenaželnemu imperializmu, šovinizmu in narodnostni razsutosti stavimo nasproti sklenjenost, solidarnost in odločno mirovno politiko proletariata. (Viharno odobravanje.) Bolj kakor preje kdaj je potrebno, da nastopimo z vso odločnostjo za zahtevo proletariata, za zmago kulture socializma nad barbarstvom. Zavedajoč se dolžnosti mednarodne solidarnosti, upam, da smem porabiti priliko in najsrečnejše pozdraviti zastopnika naših bratskih strank na Angleškem in Francoskem. (Živahno pritrdjevanje.)

Pilsudski (poljska socialistična stranka na Ruskem): Poljska socialistična stranka je avstrijski bližja kakor drugim strankam. Z vami nas veže tesna vez boja za svobodo. Razlog imamo, da smo vam posebno hvaležni, kajti izkazali ste nam gostoljubnost, ko nismo mogli nikjer najti pokoja, preganjeni od policajev vse Evrope. Govorim, ko grmi preko Evrope grom topov. Vašo in našo deželo ogrožajo strahote vojne. Če izbruhne vojna, bomo skrbeli za izpolnitev naših idealov, ki nam jo je revolucija odrekla, da moremo ukreniti med zidovjem svobodne Varšave priprave za drage goste mednarodnega kongresa. (Viharno pritrdjevanje.)

Buchinger (Ogrska): Mažarski proletarij se odvrca s studom in zaničevanjem od ljudi, ki pravijo, da mu preti od zunaj sovražnik. Mi bomo pri tistih, katerih energično stališče je: Vojno vojni! (Veliko pritrdjevanje.)

Daszynski (avstrijska poljska socialna demokracija) govori proti koncu svojega daljšega pozdravnega govora o možnosti avstrijsko-ruske vojne in sklepa: Do zadnjega trenutka bomo vztrajali z vami, da demonstriramo proti vojni. Če pa bo izbruhnila, bomo z vsemi pripomočki opozorili ljudstvo, da se kri, ki se mora prelivati, ne bo prelivala v interesu gospodujočih, ampak za svobodo in bodočnost ljudstva. (Živahno pritrdjevanje.)

Za Witykom, ki je pozdravil v imenu ukrajinske socialne demokracije, je pozdravil zbor v imenu jugoslovanske socialne demokracije stranke Petrič. Poslali so me semkaj, da Vas najiskrenejše pozdravim v imenu jugoslovanske socialne demokracije delavske stranke. Naš razvoj je zelo težak; sprejmite zagotovilo, da se resno trudimo dohiteti vse zamujeno. Kako mislimo o separatizmu, smo razločno pokazali na letošnjem strankinem zboru. Želimo vam najlepšega uspeha pri posvetovanjih v korist Vaše stranke in v blagor vsega mednarodnega proletariata. (Živahno pritrdjevanje.)

Nato so pozdravili še: Bukšeg v imenu hrvaško-slavonske socialne demokracije, Oliva v imenu avstrijske italijanske, Stein v imenu češke (centralistične).

Pismo oziroma brzojavno so pozdravili zbor: grška socialna demokracija, danska, ruska skupina v Parizu, belgijska stranka, švicarska, ruska, bolgarska, srbska, italijanska, romunska in sarajevski sodrug. Pozdrave bolgarke in srbske stranke je sprejel zbor z velikanskim odobravanjem.

Vojna in internacionala.

Prva točka dnevnega reda je bila: Vojna in internacionala. Poročal je sodrug dr. Adler. Njegov govor je bil silovita manifestacija proti vojni, tako globokega vtiska, da je ves zbor poslušal z napeto pozornostjo v največji tišini. Le od časa do časa je presekalo burno odobravanje globoki molk. Zlasti ko je v imenu internacionalne pozval zbor, naj že v bližnjih dneh, že 10. novembra priredi stranka ogromno manifestacijo proti vojni, navdušenju ni hotelo biti ne konca ne kraja. Dasi že star, je govoril dr. Adler s tako viharno, strastno, plemenito mladeniško navdušenostjo za sveto vojno proti vojni, da ostane očividcem ta prizor nepozaben. Slednjič je predlagal naslednjo

resolucijo:

Strankin zbor odklanja z gnjevom in ogorčenjem vsak poizkus, da bi se vmešavala Avstrija v balkansko vojno. Vsakogar, ki zahteva tako vmešavanje s katerikoli pretvezo, smatramo za smrtnega sovražnika avstrijskih narodov. Zahtevamo ohranitev miru za vsako ceno in pod vsakimi okoliščinami. V smislu sklepa narodnega biroja poziva strankin zbor vse organizacije, da zaneso agitacijo proti obojevoženju in vojnemu hujskanju v najširše ljudske plasti. V najkrajšem času, zlasti pa 10. novembra, naj uprizore organizacije po vseh večjih mestih in industrijskih središčih, kjer dopuščajo krajevne razmere, velike ljudske demonstracije proti vmešavanju Avstrije v balkansko vojno. Avstrija nima ničesar iskati ne v Sandžaku, ne v Albaniji. Na Balkanu nimamo drugih interesov nego te, da živimo v prijateljskem razmerju z balkanskimi narodi in da z njimi prijateljsko izmenjavamo blago. Nobenega poseganja v balkansko vojno! Balkan balkanskim narodom! Ohranitev miru!

Debata se je gibala na najvišjem nivoju, za kar jamčijo že imena debatantov: dr. Bauer, dr. Hartmann, dr. Schacherl, dr. Renner, Leuthner, Austerlitz.

Predlog Schlager- dr. Schacherl, da se izborni dr. Adlerjev govor razširi v letakih med ljudstvom, se odkaže strankinemu vodstvu.

Po kratkem sklepnem govoru dr. Adlerja sprejme zbor resolucijo soglasno in z velikanskim odobravanjem.

Zbor tudi sprejme predlog dr. Adlerja, naj se poskrbi za mnogoštevilno udeležbo na mednarodnem kongresu, ki se ima sestati letos v dobi od božiča do novega leta v Švici.

S tem so bila dopoldanska posvetovanja pri kraju.

(Dalje.)

Ljubljana in Kranjsko.

— Založba »Zarje« naznanja, da je sedaj oddelek obveznic prevzel drug član v oskrbo. Ker pa je sedaj še preobložen z drugim delom, ne more takoj rešiti zastanka. Vsi obvezničarji se prosijo, naj kar naprej vplačujejo. Kdor nima položnice, naj naznani z listkom. Kdor še ni prejel obveznice, pa je že vplačal polno svoto, naj naznani založbi z dopisnico. — Članom »Delavske tiskovne družbe« se začno te dni razpošiljati obveznice.

— Z občinske seje na Viču. V nedeljo ob dveh popoldne je bila v občinski pisarni seja občinskega odbora. Najvažnejša točka dnevnega reda je bilo sklepanje o proračunu in določitev občinskih doklad za leto 1913. Proračun izkazuje primankljaja 3241 K 20 v, ki ga je treba pokriti z dokladami na direktne davke ali pa na užitino. Sodrugi Celarc je odločno ugovarjal dokladi na meso, ki je že sedaj predrago. Pri tej priliki je omenjal manipulacije mesarjev, ki ne določajo živinskih cenam primernih mesnih cen in s tem podrežal v sršenje gnezdo. Sodrugi Petrovčič je omenjal, da je meso na Viču enako drago kakor v mestu, s to razliko, da se na Viču kolje mnogo slabša živina; za dokaz navaja število zaklane živine: 113 volov in 162 krav. Mesarji izkoriščajo oddaljenost od mesta, ker dobro vedo, da prebivalstvo malih množin mesa ne more hoditi kupovat v mesto. Sodrugi Končan omenja, da so posamezne vrste mesa na Viču celo dražje kot v Ljubljani. Nato je sodrug Petrovčič preciziral stališče socialno demokracije stranke glede na pokritje primankljaja. Kritiziral je težke hibe za občine veljavnega davčnega sistema, po katerem obdavčeni posestniki, mesarji in gostilničarji lahko prevale občinska bremena na pleča konzumentov. Iz tega ozira — je izvajal sodr. Petrovčič — smo delavski zastopniki načelno proti vsem dokladam na indirektnih davke. Za doklade bomo glasovali le pod tem pogojem, da se nalože tudi na direktne davke. Pri glasovanju je bilo s 16 proti 4 glasovom sklenjeno zvišanje doklad na vino od 35% na 50%, na žganje od 10% na 20%. Sodr. Celarca predlog, da se povišajo doklade na direktne davke za 5%, je bil sprejet z 12 proti 8 glasovi. — Vincencijevi družbi v Ljubljani, ki namerava prirediti tečaje za bolniško postrežbo se dovoli podpora 25 K. — V občinsko zvezo so bili soglasno sprejeti: Ivan Zogar, Jožef Marn, Maks Korošec, Rudolf Boršnik in Ivan Molk. — Prošnja mestnega magistrata ljubljanskega, da prispeva viška občina k zvezni cesti med mestom in Rožno dolino se odkloni. — V zmislu soglasnega sklepa se zavaruje gasilni dom in orodje. — Prošnja viške podružnice sv. Vincenca za podporo se odkloni. Konec seje ob tri četrt na 6. zvečer.

— Slovenski zdravniki na Balkanu. Dostej je odšlo v Srbijo 6 slovenskih zdravnikov. Dr. Šlajmer, dr. Oražem, dr. Krajec in dr. Premrov delujejo že v Nišu, dr. Tanjšek in dr. Kučera pa v Belgradu. Vse te vzdržuje ljubljanski odbor »Rdečega križa balkanskih držav«, ki pošlje sedaj na bojišče še 4 zdravnike in sicer odideta v Srbijo dr. Fr. Šabec in dr. Konstantin pl. Foedransperg, dr. Mavricij Rus in dr. Stojc v Črno goro.

— Umrlj so v Ljubljani: Jožefa Kolman, hči mizarskega pomočnika, poldrugo leto. — Jakob Cerar, tovarniški delavec, 45 let. — Fr. Cigale, kočar, 32 let. — Leopold Šušnik, postrežek, 54 let. — Marija Vrtačnik, bivša služkinja, 52 let. — Franc Ivan Bonač, tovarnarjev sin, 1 teden. — Rozalija Polc, mestna uboga, 78 let. — Ivan Janša, ključavničar, 36 let. — Ivana Kos, žena vpokojenega rudarja, 64 let.

— S trebuchom za kruhom. V nedeljo se je z južnega kolodvora odpeljalo 6 Hrvatov, nazaj je prišlo pa 50 Hrvatov in 25 Črnogorcev in Bolgarov. 30 Hrvatov je prišlo iz Ino-

Blagoslovljenje gimnazijskega poslopja v Novem mestu.

Dr. Karel Slanc.

(Konec.)

Koliko je k temu razvoju pripomoglo verstvo, ne bode razmotrival, za to bi morala biti dolga razprava, ali znanstvu, vedam, naravoslovju je pripisati prvo mesto tako v pravem kakor v razvojih gospodarstva evropskega in večinoma ameriškega človeštva; sredi velikega zdajšnjega strojnega gospodarstva stoji tehnik — naravoslovec kot režiser istega in ne duhovnik ali jurist. In ni še bilo časa, v katerem bi bile mase ljudstev tako željne naukov, poduka v vseh vedah, v pridobivanju večje omike kakor sedaj. Ni bil še čas, v katerem bi človek po lastni moči priti mogel do boljšega prostora na solncu kakor sedaj. Svobodna Amerika je to naučila, katero so vstvarili krivoverski angleški, nemški, francoski reformiranci. In tedaj je treba šole vsem in šole, ki jo zahteva življenje za ta svet, ki usposablja za delo v tem velikem gospodarstvu. Enotna šola za vse in vsak naj dobi omoke, kolikor je more pridobiti po svojih sposobnostih — da more vstopiti v različno delovanje, ki ga čaka po dovršeni šoli in zamore živeti, občiti z omikanci. Ideal narodne omike je: »da se vsakemu dá priložnost, da doseže kar je mogoče omike in deložnostnosti po merilu svojih duševnih zmožnosti in energije svoje volje.« To je bil Fichtejev ideal, ki se zdaj uresničuje. Če se pogleda na Angleško, Nemško, v Italijo, na Francosko, najdemo, da hodijo najboljše učne moči vseučilišč in srednjih šol med mase, učeče je vsakovrstnih ved. Šolanje mase bi to imenoval. Bukvarno mora vsaka angleška občina si iz davkov nabaviti. Ideali poduka mase so že tako visoko postavljeni, da se zahteva, da se omika pridobi vsem državljanom in se isti po njej tudi usposobijo za zdajšnje znanstveno razvito gospodarsko delo na kmetiji in v drugih obrtih. Verska ču-

stva se se tudi premenila po razvoju omike — in pravna tudi. Vse na svetu je stvar razvoja. Značaj stvarja vse življenje, nauki in najboljši ga ne morejo dati. Ali nauki posvetnih ved pomagajo stvarjati razvitejšo duševnost, omiko srca, posebno naravoslovne vede, ki dokazujejo zvraven boja za bit ali ne bit tudi krasno vzajemnost med živimi in ljudmi. Nauki posvetnih ved so zdaj glavna šola za vso omiko.

Der Glaube starb, ein neuer, wilder Gesang umbraust das Ohr der Zeit. Nicht frommes Ahnen, gläubiges Wähnen, Nicht Mönchsgebet und Märtertränen, Die Arbeit ist's, die euch befreit.

In tu se nahaja v Avstriji ravnatelj srednje šole, ki hoče s pomočjo žegnane vode pripraviti svojim učencem časovno omiko. Ravnatelj Breznik še ni premišleval a razvoji šolanja v Evropi, zlasti ni med Nemci, Italijani, katerim pripomni smo bili skozi vso zgodovino, katero smo preživeli Slovenci v Evropi. On je videl katoliškega duhovnika v delu na ubogih slovenskih tleh in identificiral je njegovo delo s kriščevismi idejami! — Kakor ravnatelj kakor srednjeveške Stifts-Domschule razumeva ta ravnatelj v zdajšnjem času poduk srednješolske mladine v veronauku. Na prvo mesto ga postavlja, nauki ved so postranske stvari. Zdajšnja srednja šola pa nima naloge, učence pripraviti o resnici tega ali onega verskega nauka, to se ne strinja z bistvom moderne države in uravnave šol. Učenci različnih veroizpovedanj prihajajo v šolo. Šole niso za to, da se v njej v njih kak verski boj. Danes šole niso izgojevališča pripadnikov bodi kake cerkve; moderna država nima vere; državljanji so različni verniki in tudi neverniki. Šole pa imajo služiti vsem, pohod ljudskih šol je celo obligatoričen. Država bo morala dogmatiko verstev celo izločiti iz njenega naučnega načrta in prepustiti dogmatičen konfesionelen poduk posameznim cerkvam.

Verstva so bila važna v življenju narodov, so bila včasih glavna vsebina življenja ljudi in so precej v kmetu še zdaj element njegovega duševnega življenja. Krščanstvo je po-

vsod zapustilo svoje sledi v narodih Evrope. V umetnosti, v poeziji, muziki, v filozofiji nahajamo verstva kot vsebino življenja, tudi danes se ne more še ignorirati te moči. Politična zgodovina evropskih narodov je vsa polna verskih bojev, povsod se je vmešaval katoliški duhovnik in neznanško veliko krvi je bilo prelite v času veljave krščanske vere zaradi nje. In vsaka naravoslovna veja je imela svoje boje s katoliškim duhovnikom, ki je proti njim protestiral v imenu vere ter pošiljal »krivo-verce« na grmado. Dobro in hudo in najhujše je najti v učinkovanju verstva, oziroma udeleževanju istega po njegovih duhovnikih.

Učenca srednjih šol uči zgodovina o tem, kar je prej vplivala na razvoj ljudi in kar še zdaj vpliva in tu najdejo verstva kot velike moči, ki so vplivale v dobro in slabo na razvoj in posebno v Evropi glavno verstvo, krščanska vera. O tem in o drugih verstvih mora učenec kaj vedeti, poznati njih zgodovino. »Kdor ne bi kaj vedel o krščanskem verstvu in krščanskem idealu življenja, ne bi vedel kaj o bibliji in zgodovini katoliške cerkve, ta bi bil gluhihoni človek v koncertni dvorani, manjkal bi mu ključ za razumevanje precejšnjega dela življenja bivših ljudi v Evropi. Šola mora o tem govoriti, mora to poznanje zgodovine verstev gojiti v razumljenje drugih prikazni zgodovine in zdajšnjega življenja narodov. V tem oziru ostane še zgodovina krščanstva predmet naukov, ali dogmatika odpade in je že odpadla iz načrta šolstva omikanejsih držav in veronauki so se morali umakniti naukom o posvetnih vedah tudi v pravem oziru.«

Ravnatelj Breznik pa še stoji na stališču, da je treba pred vsem učiti mladino verski sistem, razumevanje istega, ako je to mogoče ali ne. — Ta ravnatelj še misli, da je še zdaj najvažnejše sredstvo poduka mladine za življenje dogmatika verskega sistema, da je dalje še naloge šole, pripravljati ljudi za življenje v večnosti, da je še to ideal življenja; v samostanu bi najraje izgojil mladino; očetje frančiškani, najbližnji menihi so mu nemara najboljši učitelji sedanje mladine. Ker pride »Zarja« v roke

njegovih gojencev, moram o tem predmetu zaključiti spis, imevši pred očmi v tem oziru Goethejeve besede: »Das Beste, was man weis, darf man den Buben doch nicht sagen.« Opominim pa ravnatelja na mnenja največjih pedagogov od Melanchtona do Pestalozzija in drugih v zdajšnjem času, ki izločajo nauk bodi katerega verskega sistema iz naučnega načrta srednjih šol, kakor so to storila že davno vseučilišča. Srednje šole so zavodi za gojitev spoznanja ved. Ali kar ne morem zamolčati je to, da zdajšnja kultura noče in ne more izgojati ljudi s sklonjenimi hrbtisi. Gebückt, gebückt mit dem Hut in der Hand, komm man bequiem durchs ganze Land — danes ne sme veljati pedagogu; fanti in dekleta v srednjih šolah, glavo po konci! — In danes velja, kar je pisal francoski učitelj učiteljstvu, tudi našim učiteljem srednjih šol: »V isti smeri, kakor raste družba, nastajajo za posebne funkcije posebni organi, ki morajo postati samostalni. Častnik ne more biti sodnik in ker se oboje ne da združiti, ne more biti kateri teh funkcionarjev žaljen. Čas se približuje, ko se bo dogajal neki proces diferenciranja, razločevanja, ki je bil že zdavnaj potreben, da razloči dvoje, kar se ne more združiti: versko funkcijo od funkcije učitelja. Duhovnik je človek verstva, učitelj je mož pameti in svobodnega preizkuševanja. Učitelj biti, se pravi, imeti dolžnost misliti in druge učiti misliti; to se pravi, zbuja kritiko učenca, vaditi razgovor, se pravi zbuja, gojiti duha iznajdbe, se pravi, izjaviti, da se spoštuje resnica, ko enkrat pride na dan in če podere še toliko teorij. Ali se more trditi, da je tako duševno stanje v duhovniku, menihu ali nuni? Ali zamorejo biti ti učitelji dvoma obenem buditelji svobodnih misli? Ti ljudje imajo družiti dve nasprotni si funkciji. In to je nemogoče, taki vzgojitelji so kvarljivi vzgoji mladine. Katoliške cerkev ima seveda korist od tega, ker bi rada imela človeškega duha večno pod svojim varuštvom.«

mosta, 40 iz Tirolskega, 200 Italijanov se je povrnilo domov iz Dunaja.

Turški promet v Ljubljani. Meseca oktobra je prišlo v Ljubljano 6903 tujcev (614 manj kakor prejšnji mesec in 602 več nego iste meseca lani. Nastanilo pa se je v hotelu Union 1573, Slon 1396, Lloyd 592, Cesar avstrijski 371, Strukelj 220, Ilirija 218, Malič 215, Južni kolodvor 204, Tratinik 178 in v ostalih gostilnah in prenočiščih 1936 tujcev. — Bilo pa jih je s Kranjskega 1596, z Dunaja 1497, iz slovenskih dežel 1399, iz dežel češke krone 308, iz drugih avstrijskih dežel 1124, z Ogrskega 184, iz Hrvaške in Slavonije 296, iz Bosne in Hercegovine 23, iz Nemčije 258, iz Italije 86, iz Rusije 5, iz Anglije 6, iz Francije 7, iz balkanskih dežel 15, iz Rumunije 3, iz drugih evropskih dežel 76, iz Severne Amerike 28, iz ostale Amerike 7 in iz Azije, Afrike in Avstralije 5 tujcev.

Star pohotnež. Zaprli so 70letnega Janca Zupančiča, kočarja iz Gor. Sušic pri Toplicah. Več deklic je povedalo g. kaplanu v Toplicah, da je starec deklice oskrnjeval in da se je to godilo že več let. Odposlali so ga okrožni kot porotni sodniji. Starec dejanja priznava.

Delavska nezdoda. Delavec lesne tovarne v Gorjancih Franc Šašek iz Gabrijla je padel pod vagon za prevažanje lesa, kar mu je zadalo osem ran na glavi in razpoklo lobanjo. Primarni kandijske bolnišnice dr. Paulič mu je zašil rane in je upati, da ozdravi.

Osemnajst tisoč kron poveril. V soboto dopoldne dvignil je uradnik kemične tovarne na Selu, Evgen Kuss, doma iz Štajerske, pri »Ljubljanski kreditni banki« 18.000 K denarja, da ga nese na južni kolodvor in pri blagajni odda za omenjeno tovarno. Prevelika vsota je bila to, da bi uradnik ne bil podlegel skušnjavi, in v času, ko je on prišel na kolodvor, imel je ravno oditi vlak proti Dunaju. Kuss ni dolgo domišljal, kupil si je brž vozni listek do Gradca in sedaj hajd na vlak, da se pravčasno odnese denar. Tovarni se je le čudno zdelo, da Kussa ni in zato je takoj sumila, da je vsoto poveril in ušel.

Izgubljeno in najdeno. Postrežnica Neža Pavlinova je izgubila modro ročno torbico z manjšo vsoto denarja in štirimi ključi. — Šivilca Cecilija Štefotova je izgubila črno ročno torbico z žepnim robcem. — Čuvajeva žena Julijana Sojarjeva je izgubila denarnico v koji je imela čez 100 K razne vrednosti. — Hlapec Ivan Glavan je izgubil bankovec za 10 K. — Odč. Julija Erzenčnikova je izgubila žensko ročno torbico s srednjo vsoto denarja. — Odč. Terezija Fabjanova je izgubila zlat prstan z briljanti. — Neki gospod je izgubil denarnico z manjšo vsoto denarja. — Zasebnica Marija Lužarjeva je našla žensko ročno torbico z večjo vsoto denarja. — Trgovski zastopnik g. Fran Železnik je izgubil zlat prstan z briljantom.

Vestnik organizacij.

Krakovsko-trnavske podružnice »Vzajemnosti« izredna odborov seja se vrši v torek 5. t. m. ob 8. zvečer v stanovanju sodruga Krašovec. Ker je seja važna, se naproša tudi nadzorstvo za polno udeležbo.

Zadnje vesti. Vojna na Balkanu.

BOLGARI ZMAGUJEJO.

Peterburg, 5. novembra. Peterburška brzojavna agentura poroča iz Carigrada: Železniška zveza z Odrinom je zopet v redu. Bolgari so ponovno osvojili Ljule Burgas, Corlu, Baba-Eski in Bunar Hisar. Glavni stan se je pomaknil v Saraj. Tri divizije iz Klostendila so prišle na pomoč. Boj še traja. Turki so imeli 10.000 ranjencev. Število mrtvih še ni znano, a domnevajo, da presega število mrtvih, število ranjencev.

STRAHOTEN PORAZ TURKOV.

Peterburg, 5. novembra. Brzojavna agentura javlja iz Carigrada: Bolgari so osvojili zopet Corlu. Turki beže v popolnem neredu proti Carigradu.

Carigrad, 5. novembra. Zanesljive informacije, ki so dospele v vladne kroge, trdijo, da je bila bitka pri Ljule Burgasu za Turke strahovit poraz. Bolgari, pri katerih so se vojskovali celo 17 letni rekruti, so pričeli ofenzivo s silovito močjo. Turki so se hrabro borili, a so se morali po velikanskih izgubah umekniti. Turška armada je štela okoli 90.000 mož, izgube znašajo 40.000 vojakov. Tudi Bolgari imajo silne izgube. Turška armada se je počasi umikala proti Cataldži. Glavno taborišče se je umeknilo v Kademkōj. Oklopnica »Amari Tevfik«, ki je bila nekaj časa v carigradskem pristanišču, je nenadoma odplula v Dardanele.

TRIDNEVNA BITKA MED LJULE BURGASOM IN CORLUJEM.

Carigrad, 5. novembra. Avtentična poročila javljajo, da se je bila bitka med Ljule Burgasom in Corlujem tri dni. Izprva so imeli Turki pomembne uspehe in Bolgari so prišli v jako nevarnem položaju. Zadnji dan pa, ko so se Turki že čutili za zmagovalce, se je izvršil presenetljiv preobrat. General Kusdevič je namreč prišel na bojišče 40.000 mož svezih bolgarskih čet. Ti so prihiteli od Klostendila ravno pravčasno, da so izpremenili turške uspehe v strahoten poraz. Od dvadnevne boja utrjeni turške čete niso moge vzdržati viharnega naskoka svezih bolgarskih čet. Turški poraz je bil popoln, odporno silo turške armade smatrajo za popolnoma uničeno(?)

TURŠKI LISTI IN PORAZ.

Carigrad, 5. novembra. Turški tujerjni listi priobčujejo komunikacije o umikanju vzhodne armade na Cataldžo in priporočajo prebivalstvu, naj ohrani stanovitnost, mirnost in hladno kri.

BOLGARI PRED CARIGRADOM?

Sofija, 5. novembra. Iz Ljule Burgasa, kjer se nahaja glavni stan proti Carigradu prodirajoče bolgarske vojske, je došla brzojavka po zvezi, ki so jo vojaki za silo postavili, da so bolgarske čete oddaljene le še 20 kilometrov(?) od Carigrada in da se pripravljajo, da stro poslednji odpor osmanske armade.

BOLGARI ZAVZAMEJO NEVROKOP.

Sofija, 5. novembra. Bolgarska armada je zavzela 1. t. m. Nevrokop. Ta dan je po trdovratnem boju zasedla tudi kolodvor v Boku in za vedno prevzela zvezo macedonske armade z Odrinom. Drugič so skušali Turki napasti, levo krilo bolgarske armade pri Bunar Hisarju. Bolgari so napad odbili in pogladi Turke v beg. Zmagovita bolgarska armada je zapolnila baterijo brzostrelnih topov, vjela je 1300 vojakov in 5 oficirjev.

BOLGARSKE OSVOJITVE.

Sofija, 5. novembra. Bolgari so zavzeli Radovič in Melnik.

TURČIJA ŽELI PREMIRJA.

Carigrad, 5. novembra. Kakor zagotavljajo, je porta po predvčeršnjem ministrskem svetu voljna, da zahteva posredovanje veselj zaradi premirja.

Pariz, 5. novembra. Agence Havas objavlja naslednjo noto: Otomanska vlada je storila pri francoski korake v ta namen, da velesile posredujejo pri balkanskih državah v svrhu prenehanja s sovražnostmi in izvedbe premirja. Francoska je odgovorila, da ne more sprejeti takega predloga, ne da bi kršila mednarodno pravo in ne da bi zbudila sumnje, da dela politiko za hrbotom balkanskih držav. Sporazumno z velesilami more le v pravem pomenu besede proučiti zahtevo po posredovanju, če se stavi nanjo taka zahteva.

Pariz, 5. novembra. K predzgodovini sklepa turškega kabineta, da se pokliče Evropo na pomoč, poročajo, da so poročila tur. gener. sultana, prince in ministre popolnoma napačno informirala in vzbujala v njih kaj optimistično razpoloženje. Preobrat je šele nastal, ko je pripula pred Dardanele angleška križarka. Nato je sledil razgovor velikega vezirja z angleškim poslanikom in šele zdaj je porta dobila jasno sliko o brezuspešnosti zadnjega napenjanja sil pri Cataldži. Sultan je solzan izjavil, da da izprazniti Rodosto, da dovoli dislokacijo armade in prepusti skrb za varnost Carigrada žandarmeriji in policiji. Poslaniki so dobili pooblastilo, da smejo v svojo varnost izkrcati poljubno število čet.

IZJAVA TURŠKE VLADE.

Carigrad, 5. novembra. Vlada je izdala naslednjo izjavo. Bojna sreča je omahljiva in ni mogoče vedno zmagovati. Narod, ki je sprejel balkansko vojno, se mora udati rezultatom. To je dolžnost, ki je ne smemo zdaj pozabiti. Ne smemo se ponášati z zmagami, a tudi ne obupavati zaradi porazov. Res so turške čete imele uspehe pri Janini in Skadru, a vzhodna armada, pri Vizi in Ljule Burgasu mora preločiti obrambno črto v Cataldžo, ako se hoče uspešno boriti. Samoposebi je umevno, da smo trdno odločeni varovati ljudske interese do skrajnosti.

UBOGI TURŠKI RANJENCI!

Carigrad, 5. novembra. Predvčeršnjem je zopet dospele več tisoč ranjencev. 500 ranjencev so nastanili na golih tleh po vojašnicah, kjer so ostali brez zdravnikov, kruha in vode. Za sanitetno službo ni prav nič preskrbljeno. Danes pričakujejo še 8000 ranjencev.

POLOŽAJ V CARIGRADU.

Carigrad, 5. novembra. Iz glavnega policijskega ravnatelja, žandarmerijskega poveljnika in carigradskega prefekta sestojeca komisija, ki li predseduje notranji minister, se peča z odredbami za ohranitev reda v glavnem mestu.

TURČIJA IN POSREDOVANJE VELEVLASTI.

Dunaj, 5. novembra. Poročilo Reuterjevega urada, da je turška vlada prosila evropske velevlasti za posredovanje, je prenagljeno. Turška vlada doslej ni izrazila podobne želje niti dunajskemu, niti berlinskemu kabinetu.

POS LANIKI SE PRIPRAVLJAJO ZA BEG.

Pariz, 5. novembra. Agence Havas poroča iz Carigrada: Poslaniki zahtevajo od porte, da se dovoli po eni oklopnici vsake države svobodna vožnja skozi dardanelsko ožino.

GROZEČI NEMIRI V CARIGRADU.

Carigrad, 5. novembra. Veliki vezir in minister notranjih zadev sta pozvala predsednika policije na razgovor in mu dala navodila za ohranitev miru in varnosti zlasti v Peri.

SRBI DOSPELI V GOSTIVAR.

Belgrad, 4. novembra. Uradno poročajo iz Skoplja: Srbske čete so včeraj osvojile Gostivar. Železniška proga Skopje-Mitrovica, ki so jo Turki mestoma razdeljali, je zopet popravljena, Sahabon pašo, Ali Drago in Hasan bega, albanske voditelje so kot vojne jetnike prepeleli v Belgrad. Dosedaj je srbska vojska zapolnila vsega skupaj vkup 135 turških topov.

TURŠKI UJETNIKI V BELGRADU.

Belgrad, 4. novembra. Danes zjutraj je dospel prvi transport turških ujetnikov v Belgrad, vsega vkup 1069 turških in albanskih vojakov in 1 turški major. Internirali so jih v belgrajski trdnjavi.

SKRITI TURŠKI ČASTNIKI V SKOPLJU.

Belgrad, 4. oktobra. Mnogo turških častnikov se je v Skoplju poskrilo pri privatnih osebah. Srbska oblast je izdala razglas, da pridejo častniki, ki se v najkrajšem času ne ja-

vijo, pred vojno sodišče. Nato se je javilo srbski oblasti 60 turških častnikov.

SRBSKO PRODIRANJE.

Belgrad, 5. novembra. Srbske čete so ba le osvojile Geogelih in Demirkapu in nadaljujejo pohod proti jugu. V Skoplju so zaplenili doslej Srbi 20.000 pušk. V Belgrad je dospelo večraj 1069 ujetnikov; od teh je 200 vojakov, 800 Albancev in 69 kristjanov.

GRKI OSVOJILI JENIDŽE.

Atene, 4. novembra. Generalissimus prestolonaslednik Konstantin javlja iz Kočane: Močne sovražnikove čete, ki so pred kratkim dospele in se utaborile v Jenidži, ki je mohamedancem sveto mesto, so se krepko branile. Po dvehdnevni bitki smo zasedli Jenidže. Sovražnikove čete so štete 25.000 mož in so imele 24 do 30 topov. Po velikih izgubah se je razkropila turška armada. Zaplenili smo 14 topov in štiri strojne puške. Dobili smo mnogo ujetnikov. Okolica Jenidže je postlana z mrtveci. Cesta v Solun je posejana z vojnim materijalom.

OSVOJITEV PREVEZE.

Atene, 5. novembra. V bojih pri Nikopolu, ki je kapituliral, in pri Prevezi so zaplenili Grki 14 topov. Grki imajo 10 mrtvih in 56 ranjenih, turške izgube so nekoliko večje. Grki so vjeli 450 Turkov.

IZKRCANJE GRŠKIH ČET V STAVRU.

Solun, 5. novembra. Grki so izkrcali čete v Stavru na Kalkidiki in so osvojili Poligiros. Sedaj prodirajo proti Salikilisti, ki leži ob poti v Solun.

PRED SKADROM.

Bar, 4. novembra. Zadnji črnogorski boji pred Skadrom niso bili zelo uspešni. Z bojišča došli ranjenci pripovedujejo, da niso mogli Črnogorci obdržati Bardaniot, Turki so potisnili Črnogorce do Vrake, kjer zbira general Martinović nove bojne sile. Tudi na Tarabošu so osvojili Turki dve poziciji, ki sta bili že v črnogorski oblasti. Narasle vode ovirajo prodiranje Črnogorcev. Turki so razstrelili tri mostove čez Bojano, nakar so Črnogorci hitro zgradili pontone. General Vukotić je dobil povelje, da izvede svojo nalogo na severnem bojišču.

Rieka, 4. novembra. Uradne vesti označujejo operacije okoli Skadra za zelo uspešne. V nedeljo so dobili Črnogorci tako dobre pozicije da je sedaj Skader popolnoma obkrožen.

ALBANIJA APELIRA NA VELEVLASTI.

Carigrad, 4. novembra. Albanci so se obrnili na velevlasti za zahtevo, da preprečijo razkosanje Albanije in da zagotove Albaniji avtonomijo. Albanski narod ima enako pravico do življenja in do napredka kakor Bolgari, Srbi in Grki. Nič več ne zadošča negativna formula »statusa quo« (dosedanjenega stanja) v Albaniji — tako je izjavil vodja Albancev Derviš Hima — pozitivno formulo terjamo: »Albanijo Albancem! Albanci nameravajo sklicati nekako konstituantno, ki bo organizirala provizorično avtonomno vlado.

RUSKI PREDLOG.

Peterburg, 5. novembra. Rusija je v soboto brzojavno naročila svojim balkanskim zastopnikom, naj sporoče balkanskim državam naslednje: Rusija sodi, da je prišel čas za posredovanje, ker utegne preteča bolgarska osvojitve Carigrada povzročiti krvavo hulskanje proti Evropejcem. Rusija predlaga ureditev rumunsko-bolgarske meje, za Srbijo dovolitev dohoda do morja, za Albanijo avtonomijo, razširjenje ozemlja za Bolgarijo in Črno goro, pogodbo med Avstro-Ogrsko in Srbijo za svobodni prevoz avstrijskega blaga skozi bodoče srbsko ozemlje.

POINCAREJEV PREDLOG.

Belgrad, 5. novembra. Od oficilne strani trde, da balkanske države nikakor ne priznajo premirja za mirovna pogajanja, ampak bodo stavile svoje nespremenljive pogoje v Carigradu in Solunu.

Rim, 5. novembra. V odgovoru trozveze na Poincarejev predlog ni o nesebičnosti formul niti govora. Iz vlnudnosti trozveza formule ni naravnost odklonila, pač pa je indirektno izrekla pričakovanje novih propozicij.

AVSTRIJSKA POMORSKA DIVIZIJA V TURŠKIH VODAH.

Dunaj, 5. novembra. Merodajni krogi zagotavljajo, da je bila divizija avstrijskih bojni ladij poslana v turške vode izključno le iz policijskih nagibov — v zaščito avstrijskih državljanov v Levantu.

RUSIJA SE OBOROŽUJE?

Dunaj, 4. novembra. »Mittags-Zeitung« poroča iz Constanze, da v Carigradu računajo merodajni krogi z možnostjo, da napove Rusija Turčiji vojno. Baje je porta poučena o velikih vojnihi pripravah Rusije. Govori se, da ruski poslanik že prihodnje dni zapusti Carigrad. Prvi tajnik ruskega poslanništva in profesor Uspenski, vodja ruskega starinoslovskega zavoda v Carigradu, sta inventirala vsa ruska poslopja v Carigradu: šole, bolnice in samostane, in depoirala seznamek na francoskem poslaništvu.

MOBILIZACIJA ANGLEŠKEGA BRODOVJA

London, 5. novembra. Veliko pozornost vzbujajo vesti, da je skoro vse angleško vojno brodovje dobilo mobil. povelje. V službi se nahajajoče bojne ladje so vzele v nedeljo munice in se pripravile za včeraj na odhod. Jutranji listi pravijo, da gre le za navadne vaje pomorskega brodovja.

London, 5. novembra. »Daily News« poroča iz Gibraltaria, da pričakujejo tam za te dni prihod dveh eskader.

ANGLEŠKA KRIŽARKA PRED DARDANE-LAMI.

Pariz, 5. novembra. »Liberté« poroča iz Carigrada, da je angleška križarka zasidrana pred vhomom v Dardanele in da je po brezzičnem brzojavu zvezana z angleškim poslaništvom v Carigradu.

ANGLIJA NE MOBILIZIRA SVOJEGA BRODOVJA.

London, 5. novembra. Admiral naznanja, da so vse vznemirjajoče vesti o mobilizaciji angleškega vojnega brodovja neutemeljene in da so nastale, ker je nekaj flotilj dobilo običajen nalog, da se založe s premogom in z živili za nameravane pomorske vaje.

DELEGACIJSKO ZASEDANJE.

Dunaj, 5. novembra. Danes ob pol štirih popoldne se odpravi avstrijsko delegacijsko zasedanje.

DEMONSTRACIJE ZA SPLOŠNO VOLILNO PRAVICO IN PROTI VLADI PRI CESARJEVEMU PRIHODU.

Budimpešta, 4. novembra. Na vseh cestah od kolodvora do dvorne palače je bila ob cesarjevem prihodu velikanska množica. Po tovarnah so prenehali z delom že ob štirih popoldne. Delavstvo je prišlo v velikem številu. Posebni vlak je dospel nekaj pred 5. uro. Cesar se je peljal v odprtem vozu. Ko je množica zadlegala cesarja, so završali klici: »Živela splošna volilna pravica!« Vmes so doneli klici »Abzug« proti vladi. Množica se je razšla v najlepšem redu.

SAN GIULIANO V BERLINU.

Berlin, 5. novembra. Italijanski vnani minister San Giuliano je včeraj posetil državne kancelarja Bethmanna Hollvega in državne tajnika Kiderlen-Wächterja.

Shod v Hrastniku.

Trboveljska premogokopna družba je v soglasju z c. kr. revirnim uradom v Celju napravila nekaj dodatkov v rudarski službeni red za svoj revir. Ti dodatki pa so dalekosežnega pomena. V državnem zboru je bila namreč sklenjena postava, ki določa, da dobivajo od oktobra meseca t. l. dalje svojo mezdo vsakihi štirinajst dni, ne pa kakor doslej, le po enkrat na mesec. Od te mezde pa se ne smejo napravljati nikakršni odtelgaji, razven prispevkov za rudarsko zadrugo in pa bratovsko skladičo, oziroma taki, ki so določeni v službenem redu. V dosedanem službenem redu za trboveljsko-hrastniški revir pa ni bilo nič določenega, kljub temu je trboveljska premogokopna družba odtegovala svojim delavcem: predume v blagu (namreč tisto, kar so delavci v rudniškem konzumu nakupili), predume v denarju, razne kazni itd. V sled določene pravkar v veljavno stopiše postavbe bi se vse to prenehalo; samovolji in brutalnosti rudniške gospode bi bilo precej kanca narejenega. Ali družba si je pomagala kar z navadnim oktroiranjem — kljub protestu delavskih korporacij je c. kr. revirni urad podpisal po trboveljski premogokopni družbi predlagane izpremembe, ki določajo: da se odslej sme od plače odtegniti najemščina stanovanj (ki so doslej brezplačni), kurjava (ki je doslej brezplačna) najemščina vrtov, kazni in predumi v blagu! Ko je delavstvo v Ojstrem in Hrastniku zvedelo za to — ko je videlo te dodatke potrjene — zavrelo je v revirju! In če ne bi delavski zaupniki, z vsilo pomirjevali, imeli bi sedaj že štrajk v revirju. Je pa tudi skrajna predznost, kar se je zgodilo! Sicer je nekaj narodnjaških elementov v Hrastniku, ki se zbirajo v okrilju liberalnega podpornega društva, ki so za hrbotom ostalega delavstva ravnatelja pasje ponižno šli prosit, »naj se jim faslunga abzug« — prav po narodnjaško!

Z ozirom na vse to se je vršil v nedeljo 3. nov. velikanski protestni shod v Hrastniku v prostorih konzumne gostilne. Po izvolitvi predsedstva je v dobro premišljenem govoru s. K. Malovrh razcefral rudniški dodatek za službeni red ter pokazal kako veliko past hočejo imeti ti mogočniki za delavce! — S. Anton Kristan pa je razložil pomen nove postavbe ter predložil dodatek v zmislu delavskih zahtev za posamezne točke službenega reda. Refren je: od rudarskih mezd nikakršnih odtelgajev, le prispevke za rudarsko zadrugo in bratovsko skladičo — za rudniški konzum nikakršnih odtelgajev, tudi za kazni ne — stanovanja in kurjava pa morajo biti brezplačni! Stavil je nato koncem svojega govora resolucijo v tem zmislu, ki je bila soglasno sprejeta.

Potem je še sodrug Ant. Kristan govoril o pomenu balkanske vojne ter pozival zbrane na glasen protest proti temu, da bi se Avstrija mešala v sporna balkanska vprašanja. Boj vojni in miru narodom! Dalje je pozval zbrane, da čitajo in naročajo delavski dnevnik »Zarja«.

Shod je bil v vsakem oziru znamenit. Do 800 rudarjev in njih žena je napolnilo nove krasne prostore konzumske gostilne. Takega shoda v Hrastniku še ni bilo! Upati je, da bo rudniška gospodapač uvaževala soglasen protest ter anulirala potrjene dodatke službenega reda. Rudarji sami pa so videli v novih prostorih »Konz. društva rudarjev«, kako vztrajno in uspešno gre to društvo naprej za napredkom. Takih gostilniških prostorov ni v revirju! Zračna, prostorna dvorana za 600 do 700 ljudi ter mala gostilniška soba za 100 ljudi, imenitna kuhinja — vse zračno, higijenično. Radovedno so si navzoči ogledovali le tepe prostore ter bili vsi mnenja, da značiljores lep napredek. Mnogo jih je obljubilo, da še ta mesec pristopijo za člane.

Načelstvo okrajne bolniške blagajne v Ljubljani.